

тическата сила на една страна. Хабсбургската династия се постара да постигне тая цѣль. Слѣдъ безконечнитѣ войни, които съсипаха западнитѣ народи, подиръ разкъсването на нѣкои слаби, но жизнеспособни национални единици, разпрѣдѣлени по части между Русия, Прусия и Австрия, естествено, мълчанието бѣше неминуемо. Подиръ умората всѣки сѣда на почивка и на трудъ, докато постъбере нови сили. Това затишие, което не можеха дипъ добрѣ да прицѣнятъ нашитѣ дуалисти, ги съблазняваше. То ги вдѣхновяваше да пригърнатъ една политика на голѣмо покровителство отъ единъ голѣмъ монархъ, какъвто бѣше цариградския Падишахъ, защото само подъ сѣнката на Османската реакция никнѣха голѣми гъби... Голѣмиятъ антагонизмъ и различието на двѣ противоположни цивилизации — ислямска и оная, която носѣше българския народъ безъ име¹⁾, бѣха така да се каже ретуширани отъ философскитѣ прѣдставления на дуалиститѣ. Единъ съюзъ между кучето и котката е безсмисленъ отъ гледището на най-елементарното познаване нравитѣ на животния миръ. Въпрѣки това, интереситѣ на една класа безъ самостоятелно минало и съ несигурно настояще, наложиха ѝ тази фатална теория. По силата на тая теория, даже освобождението на българския народъ е единъ политически въпросъ, съ който могатъ да се занимаватъ вѣтрогонитѣ. Слѣдователно? Рѣшението на цѣлата национална проблема, която наложи началото на XIX-ия вѣкъ, се изчерпи съ единъ „нравственъ, политически и економически съюзъ“ съ стара Турция! Запазването на нейнитѣ тиранически институти бѣ прѣдписано като единъ дългъ. „Очевидно е,

1) Тая цивилизация ние не можемъ да наречемъ християнска въ строга смисълъ на думата. Българскиятъ народъ никога не е понисалъ силно и единично влияние отъ догмитѣ на християнизма; неговиятъ трудъ, неговата земя и неговата простодушна пѣсенъ — ето неговитѣ учители, ето неговата школа.